

Μια ματιά σε πρόσφατες εκδό

Ρομπέρτο Μπολάνιο
«Ο ανυπόφορος γκάουτσο»,
μετάφραση: Κρίτων Ηλιόπουλος,
εκδόσεις Άγρα, 2024

Από πέντε διηγήματα (το ένα διπλό) και δύο σύντομα δοκίμια αποτελείται αυτός ο τόμος του Ρομπέρτο Μπολάνιο. Μια συλλογή με ποιητικά τεχνικών, θεμάτων και έκτασης (τα διηγήματα είναι από τέσσερις έως σαράντα δύο σελίδες).

Στο πρώτο διήγημα θα συναντήσουμε τον Τζιμ (τον «πιο θλιμμένο Βορειοαμερικανό», που κάποια στιγμή θα βυθιστεί στη «σαγήνη του Μεξικού» για να βρεθεί αντιμέτωπος «καταπρόσωπο με τα φαντάσματά του»). Η δεύτερη ιστορία, ένα διήγημα ιδιαίτερα πλούσιο σε διακειμενικές αναφορές σύμφωνα με τους μελετητές του Μπολάνιο, έχει για πρωταγωνιστή τον εύπορο δικηγόρο Περέδα, ο οποίος απορραϊσίζει την πόλη και να ταξιδέψει στην πάλμπα, αναζητώντας μια ζωή διαφορετική, πιο απλή, δίπλα στους γκάουτσο που ζουν εκεί. Μια ζωή με πρωτόγνωρες ομορφιές αλλά και δυσκολίες για τον άνθρωπο της πόλης. Όταν μετά από καιρό απορραϊσίζει να επιστρέψει στο Μπουένος Άιρες, θα συναντήσει πια μια άλλη πόλη (έχει μεσολαβήσει και η κρίση, όπου «οι αξιωματικοί άνθρωποι έστησαν συλλογικές κουζίνες στις γειτονιές για να βρουν κάτι να βάλουν στο στομάχι»). Και ο ίδιος όμως είναι ένας άλλος άνθρωπος, διαφορετικός από εκείνον που έφυγε, ο οποίος θα βρεθεί μπροστά στο κρίσιμο δίλημμα να μείνει ή να γυρίσει στους γκάουτσο: μια απόφαση που πρέπει να την πάρει μόνος του, αφού «οι σκιές της πόλης δεν τον έδιναν καμία απάντηση».

Μια αστυνομική ιστορία είναι η τρίτη, με πρωταγωνιστή τον «Πέπε τον Μπάτσο», αστυνομικό σε μια κοινωνία αρουραίων (το βιβλίο ξεκινάει με ένα μύθο από το διήγημα του Κάφκα «Γιοζεφίνε η αιδοός ή Ο λαός των ποντικών»), ενώ στο τέταρτο διήγημα θα συναντήσουμε την ιστορία ενός συγγραφέα που ίσως πέφτει θύμα μιας περίεργης λογοκλοπής – μια παράξενη ιστορία που θα τον οδηγήσει σε μυστήριες ατραπούς που θα τον γεμίσουν αμφιβολίες «όχι μόνο σε ότι αφορούσε τον ίδιο αλλά επίσης και σχετικά με την πιθανή αργεντινική λογοτεχνία».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα σύντομα δοκίμια (αρχικά διαλέξεις) που περιέχονται στον τόμο: το ένα πραγματεύεται τη σχέση λογοτεχνίας και ασθένειας, ενώ το δεύτερο είναι ένας θεολογικός σχολιασμός για την ισπανόφωνη λογοτεχνία (αλλά και για την «επιτυχία» και για το φουλάδο και για άλλα πολλά) που καταλήγει στη φράση «όλα μας οδηγούν στη σκέψη ότι δεν υπάρχει διεξόδος».

Κείμενα ιδιαίτερα, που έχουν αναλυθεί πολύ από τους μελετητές του συγγραφέα, αλλά και σπουδαίες στιγμές του Μπολάνιο, με χαρακτηριστικά πολύ ξεχωριστούς που δύσκολα ξεχνούνται. Το βιβλίο κυκλοφόρησε το 2003, λίγο μετά τον θάνατο του συγγραφέα, καθώς το είχε παραδώσει στον εκδότη του ο ίδιος ο Μπολάνιο λίγο πριν μπει για τελευταία φορά στο νοσοκομείο, όπου πέθανε τον Ιούλιο 2003.

Σαμάντα Σβέμπλιν «Κεντούκι»,
μετάφραση: Έφη Γιαννοπούλου,
εκδόσεις Πατάκη, 2024

Η Σαμάντα Σβέμπλιν είναι μια από τις πιο ενδιαφέρουσες φωνές της σύγχρονης λογοτεχνίας της Αργεντινής. Το Κεντούκι, το δεύτερο μυθιστόρημά της, υποψήφιο στη μακρά λίστα για το Βραβείο Μπούκερ, μας μεταφέρει σε έναν κόσμο τεχνολογικής δυστοπίας, έναν κόσμο ιδιότυπου Μεγάλου Αδελφού που διεισδύει παντού και μάλιστα με επιλογή των παρακολουθούμενων: τα κεντούκι είναι τα νέα «κατοικίδια», που έχουν μεν τη μορφή κάποιου λούτρινο ζώου, αλλά είναι μηχανικές κατασκευές, ένα είδος ρομπότ. Με την εξής ιδιομορφία: όταν ενεργοποιούνται και αρχίζουν να κυκλοφορούν στο σπίτι, μέσα από τα μάτια τους κοιτάζει κάποιος πραγματικός άνθρωπος, που μπορεί να βρίσκεται οπουδήποτε στον κόσμο και είναι άγνωστος στον άνθρωπο που παρακολουθείται. Απλό: το ανάβεις και κάποιος/α, άγνωστος/η σ' εσένα, σε κοιτάζει, από κάποιο μέρος του κόσμου. Οι χρήστες των κεντούκι ανήκουν σε δύο κατηγορίες: σε αυτούς που επιλέγουν να παρακολουθούν και σε εκείνους

που επιλέγουν να παρακολουθούνται. Και όλα αυτά σε μια κοινωνία, σε έναν κόσμο, που σύντομα μετατρέπεται τα κεντούκι σε παγκόσμια μάδα που ταχύτητα κατατάζει τους πάντες. Όλοι θέλουν ένα κεντούκι, οι αντιστάσεις και ο σκεπτικισμός σπανίζουν όλο και περισσότερο.

Με βάση αυτό το εύρημα, η Σβέμπλιν, με μια αφήγηση που έχει ρυθμό και συχνά σασπένς, με χαρακτηριστικές που αναπτύσσουν διαφορετικές σχέσεις ο καθένας με το κεντούκι του, χτίζει σταδιακά το πανόραμα μιας εφιαλτικής πραγματικότητας που μπορεί μεν να αναφέρεται σε κάποιο μέλλον αλλά θυμίζει κάθε στιγμή το παρόν. Όποιον ή όποιαν τυχόν νομίζει ότι αυτός ο νέος κόσμος, αυτή η εισβολή στην προσωπική ζωή έχει όρια, τα οποία μάλιστα μπορεί ίσως να τα ελέγξει, το βιβλίο θα τον διαψεύσει. Οδυνηρά.

Αλέξης Ραβέλο «Οι σκληροί
δεν διαβάζουν ποίηση»,
μετάφραση: Κρίτων Ηλιόπουλος,
εκδόσεις Τόπος, 2024

Ο Ελάδιο Μονρόι είναι συναρπαστικός και πικρός. Ένα παραπάνω χαρτζιλίκι, ειδικά μέσα στην κρίση, ποτέ δεν κάνει κακό, και εδώ ο Μονρόι θα μπλέξει για μια ακόμη φορά σε μια έρευνα, σε μια δουλειά ερασιτέχνη ντετέκτιβ, που θα αποδειχθεί πολύ πολύ μεγαλύτερη απ' ό,τι φαίνεται στην αρχή: τη στιγμή δηλαδή που ο Μονρόι ξυπνάει σε μια πολυτελή βίλα διαρμηνός και πλήγμενος, και έχοντας τη βεβαιότητα ότι σε λίγο θα τον σκοτώσουν.

Ο συγγραφέας ακολουθεί και εδώ κάποιους από τους κανόνες του hard-boiled να αφηγηθεί μια ιστορία που θα κωδεί σε διάφορες σκοτεινές γωνιές της κοινωνίας. Άλλωστε τα βιβλία του Ραβέλο συχνά θίγουν κοινωνικοπολιτικά θέματα – π.χ. στο «Μόνο τους πεθαμένους» ακάλυψε τον ρόλο των μεγάλων φαρμακευτικών στην Αφρική. Ταυτόχρονα σκιαγραφεί με τον τρόπο του τη ζωή και την κοινωνία των Καναριών (άλλωστε, «τίποτα δεν διαρκεί τόσο πολύ όσο μια Κυριακή στη Λας Πάλμας της Ίγκαν Κανάρια»), αν και, όπως λέει ο συγγραφέας στο πρώτο βιβλίο της σειράς του Μονρόι, «δεν έχει σημασία το πού εκτυλίσσεται η ιστορία», αφού «κάθε πόλη είναι κατάλληλη για ένα αστυνομικό μυθιστόρημα».

Στο βιβλίο περιέχεται και το διήγημα «Ο νεκρός», πάντα με πρωταγωνιστή τον Ελάδιο Μονρόι.

Ο Αλέξης Ραβέλο γεννήθηκε στις Κανάριες Νήσους το 1971 και πέθανε το 2023. Από τη σειρά με πρωταγωνιστή τον Ελάδιο Μονρόι έχουν κυκλοφορήσει επίσης από τις εκδόσεις Τόπος τα «Τρεις κηδείες για τον Ελάδιο Μονρόι» (μτφ. Αγαθή Δημητρούκα) και «Μόνο τους πεθαμένους» (μτφ. Κρίτων Ηλιόπουλος), ενώ κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Caminora, σε μετάφραση Ασπασίας Καμπύλη, και το βραβευμένο «Η στρατηγική του πεκινουά», που έχει μεταφραστεί και στον κινηματογράφο.

Ιρένε Σολά «Μάτια σου έδωσα
κι εσύ κοιτάξες το σκοτάδι»,
μετάφραση: Ευρυβιάδης Σοφός,
εκδόσεις Ίκαρος, 2024

Μια μικρή παρέκκλιση η συμπερίληψη αυτού του βιβλίου σε τούτο το κείμενο, καθώς δεν είναι γραμμένο στα καστιλιάνικα αλλά στα καταλανικά, όπως και το προηγούμενο βιβλίο της συγγραφέα που έχει μεταφραστεί στα ελληνικά, το «Τραγουδά εγώ και το βουνό χορεύει» (μτφ. Μαρία Παλαιολόγου).

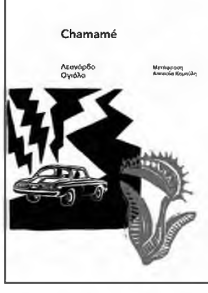
Μια μέρα, από το χάραμα μέχρι τη νύχτα: το χάραμα η Μπερνάδετα ψυχορραγεί, τη νύχτα πεθαίνει. Όμως μέσα σε αυτή τη μέρα ξεδιπλώνονται αιώνες ιστορίας ενός ολόκληρου κόσμου, ενός κόσμου ανάμεσα στη σκληρή καθημερινή ζωή και στην αλήλη του ανέριου και της μεταφυσικής, ενός κόσμου ωστόσο που κατοικείται από γυναίκες. Και δίπλα στις πραγματικές ιστορίες τους, ξεδιπλώνονται μύθοι, θρύλοι, παραδόσεις, η πραγματικότητα μετέκταται με τη μαγεία, φαντάσματα και άνθρωποι συνυπάρχουν σε ένα άχρονο σύμπαν, τα ζώα έχουν κι αυτά τις ιστορίες τους που διαδραματίζονται παράλληλα με εκείνες των ανθρώπων, και πάντα ο διάβολος κερφου-

παρουσίαση

σεις ισπανόφωνης λογοτεχνίας

λακτεί για να κάνει τις συμφωνίες του. Βέβαια, και σε αυτό το βιβλίο της Σολά, ρόλο αληθινής πρωταγωνίστριας έχει και η φύση – εδώ η άγρια οροσειρά της Καταλονίας Γκιλιερές, γνωστή παλιά για τους ληστές που λημέριζαν εκεί. Ο ποιητικός λόγος της Σολά αποτυπώνει αυτή την οριακή σχέση των ανθρώπων με τον αγριότοπο στον οποίο τους έχει λάχει να ζουν, μια σχέση που καθορίζει πολλά στη ζωή τους και σημαδεύει κι αυτή τις φωνές του χορού των γυναικών.

Λεονάρδο Ογιόλα «Chamamé», μετάφραση: Ασπασία Καμπύλη, εκδόσεις Carnívora, 2023

Το βιβλίο του αργεντινού συγγραφέα (το πρώτο που μεταφράζεται στα ελληνικά και το οποίο έχει τιμηθεί με το Βραβείο Ντάσιελ Χάμετ) είναι, όπως γράφει και το εξώφυλλο, ένα θεαλωδες νουάρ και συνάμα γουέστερν αλλά και ένα road story που θα καταλήξει στην περιοχή των Μισόνες, κοντά στα σύνορα με τη Βραζιλία.

Κεντρικός άξονας, η ιστορία δύο «περιθωριακών» τύπων, του Μανουέλ του «Σκίλλου» και του Νοέ του «Πάστορα», από τη στιγμή της γνωριμίας τους μέσα στην άγρια φυλακή και τα κοινά σχέδια που καταστρώνουν (ληστείες και απαγωγές) μέχρι την προδοσία και τη μανιασμένη καταδίωξη, σε δρόμους όπου οι πάντες κυνηγάνε τους πάντες και όλους μαζί τους κυνηγάει το παρελθόν τους. Και βεβαίως στο παζλ υπάρχει και η αστυνομία, αλλά «η μπαταρία είναι πάντα μπαταρία». Για λόγους αρχής και μόνο, θα ζητήσει κάτι κάτω απ' το τραπέζι.

Πώς θα μπορούσε άραγε να καταλήξει μια τέτοια άγρια ιστορία; Ο πρωταγωνιστής πάντως το υποθέτει εξαρχής: «από τότε που ήμουν έντεκα, δεν πιστεύω στα χάπι εντ».

Πιλάρ Τένα «Η αριθμητική της οικογένειας», μετάφραση: Τίνα Τερζιώτη, εκδόσεις Βαχχικών, 2024

Αυτή η συλλογή διηγημάτων είναι το πρώτο βιβλίο της ισπανίδας συγγραφέα Πιλάρ Τένα που κυκλοφορεί στα ελληνικά. Κόκκινο νήμα που διαπερνά όλες τις ιστορίες της, η οικογένεια, οι οικογένειες, οι άνθρωποι που συνδέονται από αυτόν τον δεσμό, ή ενίοτε ζουν μέσα στη φυλακή αυτού του δεσμού.

Η Τένα ανιχνεύει στις ιστορίες της πολλούς συνδυασμούς οικογενειακών σχέσεων, αλλά και τα συναισθήματα που αναπτύσσονται σε αυτές τις σχέσεις – συναισθήματα που μόνο σταθερά δεν είναι μέσα στον χρόνο. Αδιαφορία και ψυχρότητα, αγάπη και δέσμο, δεσμοί που ισχυροποιούνται και δεσμοί που σπάνε, αγάπες που έρχονται και αγάπες που σβήνουν, παρόν και αναμνήσεις, οικογενειακές συγκεντρώσεις – μικρογραφία της κοινωνίας, θυμίοι και ενοχές, ανομιλόγητοι έρωτες, τρομερά μυστικά και προδοσίες, η αορατότητα του γήρατος, η αδύνατη επικοινωνία: «το γεγονός ότι δεν ήταν ικανοί να ερμηνεύσουν ο ένας τις χειρονομίες του άλλου δημιούργησε μια άβυσσο μεταξύ τους».

«Το κάνω για μένα», γράφει η ίδια η Τένα στις λίγες αράδες που προλογίζουν αυτή την περιπλάνησή της στον εξίσου γνωστό και άγνωστο κόσμο της οικογένειας: «για να μάθω από τι είμαι φτιαγμένη».

Φερνάντο Βαγιέχο «Ο γκρεμός», μετάφραση: Λευτέρης Μακεδόνας, εκδόσεις Νησίδες, 2024

Ιδιότυπη περίπτωση στη λογοτεχνία της Λατινικής Αμερικής ο κολομβιανός συγγραφέας Φερνάντο Βαγιέχο. Αυτός, η γενικευμένη, ασεβής, κατεδαφιστική κριτική του για τα πάντα – για τη χώρα του, τη θρησκεία («ποιον Θεό και ποια πατρίδα; Μαλάκας! Ο Θεός δεν υπάρχει, κι αν υπάρχει είναι ένα γουρούνι, η δε Κολομβία ένα σφαγείο»), το σύστημα, κάθε ιδεολογία, για το ίδιο το ανθρώπινο είδος. Με τον σπουδαίο Τόμας Μπέρναρντ τον έχουν παρομοιάσει κάποιοι κριτικοί,

όχι τόσο για λόγους λογοτεχνικούς όσο για λόγους περιεχομένου, χωρίς όμως να λείπουν οι εκείνοι που βλέπουν ένα στοιχείο υπερβολής και ίσως μονιέρας στη γενικευμένη, απορριπτική, αντιανθρώπινη τελικά, στάση του Βαγιέχο.

«Ο γκρεμός», πάντως, θεωρείται από τα καλύτερα βιβλία του Βαγιέχο. Μάλιστα το 2003 τιμήθηκε με το βραβείο Ρόμυλο Γαλιέγος (από τα σημαντικότερα για την ισπανόφωνη λογοτεχνία). Είναι το πρώτο βιβλίο του που μεταφράζεται στα ελληνικά – ο Βαγιέχο είναι ίσως γνωστός στη χώρα μας από την ταινία του Μπάρμπιτ Σβέντερ «Η Μαντόνα των δολοφόνων» στην οποία είχε γράψει το σενάριο, βασισμένο στο ομότιτλο μυθιστόρημά του.

Ο αφηγητής του βιβλίου επιστρέφει στο «σφαγείο» της Κολομβίας για να βρεθεί κοντά στον αδελφό του που πάσχει από AIDS και μάλλον είναι στα τελευταία του. Η επιστροφή στο πατρικό του σπίτι, όμως, η επιστροφή σε έναν κόσμο που για πολλούς λόγους του νιώθει εχθρικό, θα ποροδοτήσει μια απελπισμένη αλλά γενικευμένη έκρηξη οργής, μίσους κάποιες στιγμές, ενάντια στα άλλα μέλη της οικογένειάς του, στη χώρα του, στους γιατρούς, στην «απόλυτα κακιά συνήθεια, την κατ' εξακολούθησαν κακιά συνήθεια να συνεχίζουμε να είμαστε ζωντανόι», στις «αλυσιδένες τις οποίες και καλά τις ονομάζουν "αγάπη"», στη «διακωνήση του είδους», στο πελατειακό σύστημα και τους εμπόρους ναρκωτικών της Κολομβίας, στη «μάστιγα των ποιητών», στον καθολικισμό, στα πάντα.

Ένα σχεδόν παραληρηματικό, θυμωμένο, καυστικό κείμενο που συμπυκνώνει όλη τη φιλοσοφία του Βαγιέχο, σκιαγραφώντας ταυτόχρονα την εικόνα μιας Κολομβίας ανεπανόρθωτα πληγωμένης από τη διαφθορά και τη βία. Μια βία στην οποία επανέρχεται στο επίμετρό του ο μεταφραστής του βιβλίου, κάνοντας μια εκτεταμένη αναδρομή στην ιστορία της Κολομβίας, μιας χώρας όμως που τα τελευταία χρόνια πασχίζει να περάσει σε μια νέα φάση.

Βισέντε Αλφόνσο «Το άγνωστο αίμα», μετάφραση: Μαρία Παλαιολόγου, εκδόσεις Ίκαρος, 2024

Αυτό το, δεύτερο στα ελληνικά, βιβλίο του μεξικανού συγγραφέα διασχίζει περίπου μισό αιώνα της πρόσφατης ιστορίας του Μεξικού, ξεκινώντας από τη δεκαετία του 1970 και φτάνοντας μέχρι πρόσφατα, μέσα από μια πολυεπίπεδη αφήγηση τριών διαφορετικών ιστοριών.

Τέλη δεκαετίας 2010: ο Φαμπιάν και η Φερνάντα εγκαταλείπουν την Πόλη του Μεξικού για να μετακομίσουν στο Γκερέρο (μια πολιτεία του Μεξικού με πολύ βαριά και φορτισμένη ιστορία). Εκεί η Φερνάντα θα δουλέψει στο πανεπιστήμιο της πολιτείας, ενώ για τον Φαμπιάν είναι η ευκαιρία να τελειώσει το μυθιστόρημά του που ποτέ δεν τελειώνει.

Αρχές της δεκαετίας του 1970: μια απαγωγή συνταράζει μια πόλη του ΗΠΑ, αφού το θύμα είναι η κόρη ενός μεγαλοβιομήχανου της περιοχής.

Επίσης αρχές του 1970: στη Σιναλόα, στο Βόρειο Μεξικό, ο καθηγητής Αγίαλα βρίσκεται αντιμέτωπος με τις πολιτικές ανησυχίες των μαθητών του, στους οποίους προσπαθεί να μιλήσει για τον νόμο, την ηθική και την πολιτική.

Στην πορεία της πολυπρόσωπης αφήγησης που πηγαινοέρχεται διαρκώς ανάμεσα σε τόπους και χρόνους, οι τρεις ιστορίες αρχίζουν να τέμνονται και (χωρίς διάθεση spoiler) κάποιες τελικά αποδεικνύεται ότι είναι εγχευόμενες στο μυθιστόρημα του Φαμπιάν. Το Άγνωστο αίμα είναι ένα πολύ ενδιαφέρον μυθιστόρημα γραμμένο με κανόνες του νουάρ το οποίο θίγει καίριες πλευρές της πολιτικής πραγματικότητας του Μεξικού (όπως π.χ. το θέμα της καταστολής από τον στρατό και τους παραστρατιωτικούς στις ιθαγενικές κοινότητες και τη χαινούσα πληγή των εξαφανισμένων, στο φόντο του «βρώμικου πολέμου» και του ιστορικού κινήματος με επικεφαλής τον Λούισο Καμπάνιας, ηγέτη του Κόμματος των Φτωχών, που έχει σημαδέψει την ιστορία του Γκερέρο).

Άραγε μπορούν να κλείσουν ποτέ αυτές οι ιστορίες, ιστορίες με τόσο βαθιά σημάδια αίματος; Το ερώτημα μοιάζει να ταλανίζει και τον συγγραφέα, που ξεκινάει και τελειώνει το βιβλίο του λέγοντας πως «τίποτα δεν καθορίζει πιο δύσκολα από το αίμα».

Παρουσίαση

ΚΩΣΤΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ